

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 28 mars 1941 kl. 9 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändringar i lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig.

Genom en den 14 mars 1941 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 170, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

angående ändringar i lagen den 4 oktober 1940 (nr 851) med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig.

Härigenom förordnas dels, att 1 och 9 §§ lagen den 4 oktober 1940 med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig skola erhålla ändrad lydelse på sätt av det följande framgår, dels ock att tre nya paragrafer, betecknade 13 a, 14 a och 15 a, av den lydelse nedan anges skola införas i lagen:

1 §.

Denna lag — — — livförsäkringen upphör.

Å livränteförsäkring för livsfall äger lagen tillämpning i den mån Konungen med stöd av vad där stadgas meddelar särskilda föreskrifter i fråga om sådan försäkring.

Vad i — — — om försäkringsrörelse.

9 §.

Fastställande av — — — från upphörandet.

Utän hinder — — — denna del.

13 a §.

I fråga om kapital- eller livränteförsäkring för dödsfall eller livränteförsäkring för livsfall, som meddelats i förening med invaliditetsförsäkring, äger Konungen föreskriva, att försäkringarna såväl vid bestämmande av

försäkringsgivarens tillskott enligt 6 § som vid nedsättning enligt 11 § och 13 § sista stycket skola betraktas såsom en enda försäkring.

Har invaliditetsförsäkringen meddelats av annan försäkringsgivare än den, hos vilken kapital- eller livränteförsäkringen tagits, må genom avtal mellan försäkringsgivarna, vilket godkännes av försäkringsinspektionen, bestämmas att vad i första stycket är stadgat skall gälla i fråga om försäkringarna.

14 a §.

Vid fastställande enligt 13 § första stycket av den överkostnad som belöper å försäkringsgivares bestånd av äldre försäkringar må utjämning beträffande kostnaden för inträffade krigsdödsfall och fall av krigsinvaliditet ske mellan nämnda försäkringsbestånd och försäkringsgivarens bestånd av andra försäkringar.

Utjämning beträffande sådan kostnad må även ske mellan olika försäkringsgivare, vilka därom träffat avtal.

15 a §.

Har försäkringsgivare enligt grunder, som Konungen fastställt för andra än äldre försäkringar, skyldighet att bidra till täckande av kostnaden för krigsdödsfall och fall av krigsinvaliditet, skall vad i 14 § stadgas äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I fråga om de skäl som ligga till grund för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I proposition den 19 augusti 1940 (nr 23) förelade Kungl. Maj:t riksdagen till antagande förslag till lag med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig. Sedan riksdagen antagit förslaget (skr. nr 30), utfärdades den 4 oktober 1940 lag i ämnet (nr 851). Lagen trädde i kraft den 5 oktober 1940.

Huvudsyftet med nämnda lag är att bereda försäkringsskydd åt krigsdeltagare på grund av äldre försäkringar, oaktat i försäkringsavtalen annorlunda överenskommits. Lagen äger enligt dess 1 § tillämpning å sådan kapital- eller livränteförsäkring för dödsfall samt invaliditetsförsäkring, som inländskt försäkringsbolag eller utländsk försäkringsanstalt med verksamhet i Sverige meddelat å svensk medborgare eller å utlänning med hemvist här i riket. Beträffande invaliditetsförsäkring gäller lagen dock allenast om försäkringen avser premiebefrielse för livförsäkring eller meddelats av inländskt bolag, vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring, eller förenats med livränteförsäkring för livsfall under sådant villkor, att invaliditetsförsäk-

ringen upphör, om livförsäkringen upphör. Enligt 2 § avses med krigsdeltagare sådan försäkrad, som lyder under strafflagen för krigsmakten, samt med äldre försäkring sådan liv- eller invaliditetsförsäkring, som meddelats före lagens ikraftträdande eller inom tre månader efter det lagen trätt i kraft, dock ej livförsäkring enligt grunder, som stadfästas av Kungl. Maj:t den 29 september 1939. Till vinnande av det med lagen avsedda syftet stadgas i 4 §, att om i försäkringsavtal förbehåll träffats, enligt vilket försäkringsgivaren helt eller delvis kan bli fri från ansvarighet på den grund att den försäkrade under krigstillstånd tjänstgjort vid eller eljest åtföljt svenska krigsmakten, eller emedan försäkringsfallet har samband med krigstillstånd, sådant förbehåll ej får åberopas. Det belopp, för vilket förbehållet ej må åberopas (försäkrings krigsskyddade del), får dock ej överstiga återköpsvärdet med mer än 200,000 kronor av risksumman, därvid med risksumma förstås skillnaden mellan försäkringssumman och återköpsvärdet. Berörda maximum gäller i regel även då fråga är om utbetalning å flera försäkringar i ett eller flera bolag. Kostnaden för den ökade dödligheten och invaliditeten i följd av kriget (överkostnaden) skall enligt 13 § första stycket i princip bäras med hälften vardera av försäkringsgivare och försäkringstagare. De senares andel, vilken uttages i form av krigspremie, skall erläggas av varje försäkringstagare, vare sig han är krigsdeltagare eller ej. Krigspremien är enligt 8 § maximerad till 5 procent av försäkringens risksumma. Försummar försäkringstagare att erlægga krigspremie, må enligt 11 § försäkringsgivarens förpliktelser kunna nedsättas. Den andel, som försäkringsgivaren skall erlægga, utgår enligt 6 § ur såväl tillgängligt som för tio år framåt förutberäknat överskott å försäkringsgivarens rörelse samt dessutom ur vissa i sistnämnda paragraf uppräknade fonder. Härvid må dock endast tillgripas sådana medel, som belöpa på äldre försäkringars krigsskyddade del. Vid krigsdödsfall eller fall av krigsinvaliditet utbetalas enligt 7 § omedelbart återköpsvärdet och halva risksumman, av den senare dock högst 50,000 kronor, vilket maximum i regel gäller även för det fall, att å samma liv föreligga flera försäkringar i ett eller flera bolag. Vad som icke omedelbart utbetalas innehålles av försäkringsgivaren och utbetalas först sedan krigspremiens storlek definitivt bestämts, vilket såsom regel förutsättes skola ske inom två år från krigstillståndets upphörande. Om överkostnaden blir så stor att den icke kan täckas med försäkringstagarnas krigspremier och försäkringsgivarens tillskott, skall jämlikt 13 § tredje stycket nedsättning ske av de belopp, som av den senare innehållits för försäkrad, för vilken försäkringsfallet inträffat under den tid han varit krigsdeltagare eller föranletts av krigshandling under dylik tid. För övriga försäkrade kan nedsättning av försäkringsbeloppen icke komma i fråga.

Det krigsskydd, som lagen sålunda skänker, gäller alltså såväl livförsäkringar som, i princip, invaliditetsförsäkringar. I 3 § har emellertid intagits ett stadgande av innehåll att Konungen beträffande invaliditetsförsäkring, som meddelats av inländskt bolag, och livförsäkring, som meddelats av sådant inländskt bolag, vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring, skall äga medgiva avvikelser från lagens bestämmelser. Beträffande invaliditetsför-

säkring, som meddelats av utländsk anstalt, har försäkringsinspektionen tillerkänts motsvarande behörighet.

Jämlikt 14 § äger Konungen beträffande äldre försäkringar medgiva, att försäkringsfonden må till belopp, motsvarande försäkringsgivarens tillskott eller, innan tillskottet fastställts, vad försäkringsgivaren beräknas skola tillskjuta för inträffade krigsdödsfall och fall av krigsinvaliditet, redovisas jämväl i tillgångar av annan art än i 215 § lagen om försäkringsrörelse sägs.

För tillämpning av lagens bestämmelser skola enligt 17 § grunder upp- rättas.

I skrivelse den 20 februari 1941, vilken av försäkringsinspektionen med utlåtande den 21 i samma månad överlämnats till Kungl. Maj:t, har nu Svenska livförsäkringsbolags förening på anförda skäl hemställt om vissa angivna ändringar i och tillägg till lagen.

Föreningen upptager till en början till behandling spörsmål, berörande den förut omnämnda invaliditetsförsäkringen. I detta hänseende föreslår föreningen införande i lagen av en ny paragraf, betecknad 13 a §, av innehåll, att i fråga om sådana försäkringsavtal, enligt vilka kapital- eller livränteförsäkring för dödsfall eller livränteförsäkring för livsfall av samma försäkringsgivare meddelats i förening med invaliditetsförsäkring, Konungen skall äga föreskriva, att försäkringarna skola betraktas som *en* försäkring såväl vid bestämmande av försäkringsgivarens tillskott enligt 6 § som vid nedsättning enligt 11 § och 13 § sista stycket. För det fall att livförsäkringen och invaliditetsförsäkringen meddelats av olika försäkringsgivare, skola enligt den föreslagna nya paragrafens andra stycke försäkringsgivarna äga genom avtal, som av försäkringsinspektionen godkännes, bestämma att vad nyss sagts skall gälla jämväl beträffande denna försäkringskombination.

I detta sammanhang föreslår föreningen ett tillägg till 1 §, innefattande erinran om att i fall, som avses i 13 a §, lagen skall äga tillämpning jämväl å livränteförsäkring för livsfall.

Vidare föreslår föreningen — med hänsyn till den ovisshet, som för närvarande kunde råda, huruvida vid fastställande av överkostnaden enligt 13 § utjämning kunde ske beträffande kostnaden för krigsdödsfall och fall av krigsinvaliditet mellan bestånd av äldre och av andra försäkringar — att i lagen uttryckligen måtte medgivas rätt till dylik utjämning. Stadgande här- om borde intagas i en ny paragraf, betecknad 14 a §, till vilken borde överflyttas bestämmelsen i 9 § sista stycket, enligt vilken vid fastställande av krigspremie utjämning må ske mellan försäkringsgivare, vilka därom träffat avtal.

Slutligen föreslår föreningen, att såsom 15 a § skall intagas ett stadgande av innehåll, att om enligt grunder, som Konungen fastställt för andra än äldre försäkringar, skyldighet åligger försäkringsgivaren att bidra till fäckande av kostnaden för krigsdödsfall och fall av krigsinvaliditet, bestämmelserna i 14 § skola för sådant fall äga motsvarande tillämpning.

Försäkringsinspektionen har i sitt förenämnda utlåtande framhållit, att föreningens ifrågavarande förslag tillkommit under samverkan med inspektionen och icke föranledde någon erinran från ämbetsverkets sida.

Efter att hava redogjort för vad föreningen anfört till motivering för det framlagda förslaget, har *föredragande departementschefen, statsrådet Domö*, i förevarande proposition yttrat:

»Av vad i ärendet förekommit framgår, att det vid utarbetandet av grunder enligt 17 § ifrågavarande lag samt vid fastställande av krigsvillkor m. m. för nya försäkringar visat sig, att lagstiftningen, sådan den utformats, icke i alla avseenden möjliggör den lösning av föreliggande spörsmål, som ur olika synpunkter torde vara mest ändamålsenlig. Vissa ändringar i och tillägg till lagen synas på grund härav, i enlighet med vad Svenska livförsäkringsbolags förening framhållit, böra tagas under övervägande.

Redan vid lagens tillkomst förutsågs, att dess tillämpning på invaliditetsförsäkring skulle, med hänsyn till bland annat denna försäkringsforms ekonomiska underlag, erbjuda svårigheter. Stadgandet i 3 § om rätt för Konungen att beträffande invaliditetsförsäkring, som meddelats av inländskt bolag, och livförsäkring, som meddelats av sådant inländskt bolag, vars rörelse i huvudsak omfattar livränteförsäkring, medgiva vissa avvikelser från lagens bestämmelser tillkom av denna anledning. Emellertid har det befunnits att denna rätt icke är tillräcklig för att, under alla förhållanden, åstadkomma en tillfredsställande lösning av frågan om försäkringsgivarens tillskott enligt 6 § eller om nedsättning av försäkringsbeloppet enligt 11 § eller 13 § tredje stycket vid invaliditetsförsäkring, som meddelats i förening med livförsäkring. Genom de av föreningen i dess förslag till 13 a § upptagna bestämmelserna torde denna olägenhet avhjälpas. Jag tillstyrker, att ett tillägg till lagen sker i enlighet med vad sålunda föreslagits. I samband därmed torde böra i 1 § intagas en erinran om att lagen kan hava avseende även å livränteförsäkring för livsfall.

Enligt 9 § tredje stycket kan vid fastställande av krigspremie utjämning ske mellan försäkringsgivare, som därom träffat avtal. Huruvida och i vilken utsträckning vid fastställande enligt 13 § av överkostnaden på grund av krigsdödsfall eller krigsinvaliditet utjämning är möjlig mellan olika försäkringsbestånd har däremot varit föremål för tvekan. Det synes lämpligt att, såsom föreningen föreslagit, dylik utjämning må kunna äga rum i full utsträckning. Stadgande härom torde, i överensstämmelse med vad som föreslagits, böra upptagas under en ny paragraf, betecknad 14 a §, till vilken hör överflyttas nyssnämnda bestämmelse i 9 § tredje stycket, som därvid lämpligen bör undergå viss jämkning.

Såsom nämnts skall enligt 13 § överkostnaden vid äldre försäkringar principiellt täckas av försäkringstagaren och försäkringsgivaren med hälften vardera. För att icke krigspremierna för yngre försäkringar skola bliva alltför höga eller risken för nedsättning av försäkringssummorna vid krigsdödsfall eller fall av krigsinvaliditet skall bliva alltför stor, är det önskvärt, att

försäkringsgivarna vid dessa försäkringar sättas i tillfälle att bidra till kostnaden för krigsdödsfall och krigsinvaliditet i ungefär samma omfattning som beträffande äldre försäkringar. Förutsättning härför är emellertid, att försäkringsgivarna i fråga om redovisning av försäkringsfond och rätt att såsom tillgång upptaga förutberäknat överskott beredas lätnader, motsvarande dem som på grund av 14 § medgivas för äldre försäkringar. Föreningen har föreslagit vissa bestämmelser i detta syfte under en ny paragraf i lagen, betecknad 15 a §. Jag förordar, att jämväl detta förslag bifalles.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet. Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 170, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 27 mars 1941.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Karl Johan Olsson, Verner Andersson, Ahlqvist* och *Ekströmer*; samt

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Björling* och *Berg*, fru *Ruth Gustafson* samt herrar *Hansson* i Vännäsby och *Andersson* i Mölndal.